

**EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON
DIREKTIIVI AMMATTIPÄTEVYYDEN
TUNNUSTAMISESTA 2005/36/EY**

**TIIVISTELMÄ TERVEYDENHUOLLON AMMATIHENKILÖIDEN
OSALTA**

**Ylitarkastaja Pia Setälä
Lakimies Kirsi Jyrälä
Terveysturvan oikeusturvakeskus
14.3.2008**

Tiivistelmä ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun direktiivin 2005/36 EY terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevasta sisällöstä

Sisällys

1	Yleistä	3
2	Direktiivin tuomat keskeiset muutokset	4
3	Palvelujen tarjoamisen vapaus	5
4	Sijoittautumisvapaus	8
4.1	Yleinen tunnustamisjärjestelmä	8
4.2	Automaattinen tunnustamisjärjestelmä	10
4.2.1	Saavutetut oikeudet	11
5	Ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen vaikuttavat tekijät.....	12
5.1	Suomessa suoritettu koulutus.....	12
5.2	EU/ETA-valtiossa suoritettu koulutus	12
5.2.1	Yleisen tunnustamisjärjestelmän mukainen tunnustaminen	13
5.2.2	Automaattisen tunnustamisen periaate.....	13
5.3	EU/ETA:n ulkopuolella suoritettu koulutus	14
6	Ammattipätevyyden tunnustamismenettely	15
7	Kielitaito.....	15
8	Hallinnollinen yhteistyö.....	16
9	Direktiivin keskeiset termit	16

1 Yleistä

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat direktiivin ammattipätevyyden tunnustamisesta 7.9.2005. Jäsenvaltioiden tuli saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 20.10.2007. Direktiivi on implementoitu kansalliseen lainsäädäntöömme terveydenhuollon ammattihenkilöiden osalta tekemällä vaadittavat muutokset ja lisäykset terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin, myöh. ammattihenkilölaki (559/1994) ja asetukseen (564/1994). Terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kuten myös muita ammattiryhmiä koskien direktiivin implementoimiseksi on lisäksi säädetty laki ammattipätevyyden tunnustamisesta (1093/2007), opetusministeriön asetus kelpoisuuskokeeseen liittyvistä maksuista (1473/2007) ja valtioneuvoston asetus ammattipätevyyden tunnustamisessa edellytetystä sopeutumisajasta ja kelpoisuuskokeesta (1207/2007). Nämä edellä mainitut säädökset ovat tulleet voimaan 1.1.2008.

Direktiivillä uudistetaan ammattipätevyyden tunnustamisjärjestelmä. Direktiivissä on koottu yhteen säädökseen 15 direktiiviä, jotka koskevat mm. lääkärin, hammaslääkärin, yleissairaanhoidosta vastaavan sairaanhoitajan, kättilön ja proviisorin ammatteja (entiset erityisdirektiivit) sekä kolme direktiiviä, joilla on otettu käyttöön yleinen tunnustamisjärjestelmä. Direktiiviä sovelletaan niihin jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka haluavat harjoittaa säänneltyä ammattia itsenäisinä ammatinharjoittajina tai palkattuina työntekijöinä toisessa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa ovat hankkineet ammattipätevyytensä.

Ammattipätevyyden tunnustaminen antaa siirtyvälle ammattihenkilölle oikeuden ryhtyä harjoittamaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa ammattia, johon hänellä on pätevyys. Hänellä on oikeus harjoittaa sitä samoin edellytyksin kuin vastaanottavan jäsenvaltion kansalaiset, mikäli ammatti on säännelty vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

Direktiivi koskee toisessa jäsenvaltiossa hankitun ammattipätevyyden tunnustamista jäsenvaltiossa. Se ei koske toisen jäsenvaltion tämän direktiivin nojalla tekemien tunnustamispäätösten tunnustamista.¹

¹ Henkilö, jonka ammattipätevyys on tunnustettu ko. direktiivin nojalla, ei voi käyttää mainittua tunnustamista nauttiakseen kotijäsenvaltiossaan erilaisia oikeuksia kuin niitä, jotka johtuvat kyseisessä jäsenvaltiossa hankitusta ammattipätevyydestä, jollei hän osoita hankkineensa ammatillista lisäpätevyyttä vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

Direktiivissä erotetaan 1) palvelujen tarjoamisen vapaus ja 2) sijoittautumisvapaus. Erottelussa perusteena käytetään yhteisöjen tuomioistuimen soveltamia kriteerejä, jotka ovat:

- kesto
- toistuvuus
- säännöllisyys
- jatkuvuus

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaan Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (TEO) myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön ammattia laillistettuna ammattihenkilönä, ammatinharjoittamisluvan tai oikeuden käyttää terveydenhuollon ammattihenkilön nimikesuojattua ammattinimikettä. TEO on toimivaltainen viranomainen, joka ottaa vastaan hakemuksia ja tekee edellä kerrottuja päätöksiä myös ulkomailla suoritetuista koulutuksista. Oikeusturvakeskus on terveydenhuollon ammattihenkilöiden osalta toimivaltainen viranomainen, joka vastaa ammattipätevyysdirektiivissä (2005/36/EY) tarkoitettujen tutkintojen tunnustamisesta.

2 Direktiivin tuomat keskeiset muutokset:

- Yleisen tunnustamisjärjestelmän soveltamisalan laajeneminen lääkäreihin, hammaslääkäreihin, sairaanhoitajiin, kättilöihin ja proviisoreihin (ent. erityisdirektiivien sääntelemät ammattiryhmät), mikäli koulutus ei täytä automaattisen tunnustamisen edellytyksiä.
- Palvelujen tarjoamisen vapauden eli väliaikaisen ja satunnaisen palvelujen tarjoamisen periaatteen laajeneminen. Periaatetta sovelletaan kaikkiin terveydenhuollon ammattihenkilöihin (ennen tämä oli mahdollista vain erityisdirektiivien sääntelemissä ammattiryhmissä).
- Jäsenvaltion kansalaisen kolmannessa maassa eli EU/ETA-valtion ulkopuolella suoritettun tutkinnon tunnustamiseen liittyvä kolmen vuoden ammattikokemusvaatimus.

- Ammattikokemuksesta huolimatta TEO voi arvioida koulutuksen sisällön ja tarvittaessa vaatia hakijalta korvaavia toimenpiteitä (sopeutumisaika tai kelpoisuuskoe).

3 Palvelujen tarjoamisen vapaus

Väliaikainen ja satunnainen palvelujen tarjoaminen

Jokainen jäsenvaltioon laillisesti sijoittautunut (kts. ammattihenkilölain 9 §) jäsenvaltion kansalainen voi tarjota palveluja väliaikaisesti ja satunnaisesti² toisessa jäsenvaltiossa alkuperäisellä (sijoittautumisvaltion³) ammattinimikkeellä hakematta ammattipätevyytensä tunnustamista.

Väliaikainen ja satunnainen palvelun tarjoaminen on sallittava myös, jos ammatti ei ole säännelty sijoittautumisjäsenvaltiossa ja palvelun tarjoaja on harjoittanut siellä (eli pysyvässä sijoittautumisvaltiossa) asianomaista ammattia vähintään kahden vuoden ajan viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Vastaanottava jäsenvaltio voi direktiivin mukaan vaatia, ja TEO vaatii, että ensikertaa palveluja tarjoava tekee toimivaltaiselle viranomaiselle ennakoilmoituksen palvelujen tarjoamisesta. Ilmoitus on uusittava kerran vuodessa, jos palvelujen tarjoaja aikoo tarjota palveluja väliaikaisesti tai satunnaisesti kyseisen vuoden aikana. Direktiivin mukaisesta väliaikaisesta ja satunnaisesta palvelujen tarjoamisesta säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 9 §:ssä. Em. laissa säädetyt edellytykset täyttävän terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä TEOlle kirjallinen ennakoilmoitus palvelujen tarjoamisesta. Tämä koskee sekä laillistettuja että nimikesuojattuja ammattihenkilöiden ammatteja.

Ilmoitus palvelujen tarjoamisesta on voimassa vuoden, ja se on uudistettava, jos henkilö aikoo jatkaa palvelujen tarjoamista. Kun palveluja on tarkoitus tarjota ensimmäistä kertaa, ilmoitukseen tulee liittää asiakirjat, jotka osoittavat, että palvelujen tarjoajalla on oikeus toimia laillisesti sijoittautumisvaltiossa ja että hän täyttää muut ammattipätevyysdirektiivissä palvelujen tarjoamiselle säädetyt edellytykset (esimerkiksi

² kts. väliaikaisen ja satunnaisen palvelujen tarjoamisen kriteerit s. 3.

³ Jäsenvaltio, johon palvelujen tarjoaja on laillisesti sijoittautunut.

EU- kansalaisuus tai mahdollinen työkokemus, mikäli ammattia ei säännellä sijoittautumisjäsenvaltiossa). Jos jokin palvelujen tarjoajan (ilmoitusta tehtäessä asiakirjoilla todistettuun) toimimisoikeuteen vaikuttava seikka muuttuu merkittävästi⁴, TEO voi vaatia selvitystä tästä.

Ilmoituksen tulee lisäksi sisältää yksityiskohtaiset tiedot vakuutusturvasta tai vastaavasta henkilökohtaista tai kollektiivista ammatillista vastuuta koskevasta suojasta. Ilmoituksen tekemisestä ja siihen liitettävistä asiakirjoista säädetään tarkemmin asetuksessa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (13 §).

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi potilasturvallisuuden varmistamiseksi tarkistaa palvelujen tarjoajan ammattipätevyyden ennen kuin palveluja tarjotaan ensimmäistä kertaa. Tämä ei kuitenkaan koske ammattipätevyyden automaattisen tunnustamisen piiriin kuuluvia ammatinharjoittajia (lääkärit, hammaslääkärit, proviisorit, sairaanhoitajat, kätilöt).

TEOn on päätettävä ammattipätevyyden tarkistuksen tuloksesta kuukauden kuluessa palvelujen tarjoamista koskevan ilmoituksen ja siihen liitettyjen asiakirjojen vastaanottamisesta, tai ilmoitettava palvelujen tarjoajalle vastaavassa ajassa ammattipätevyyden tarkistamatta jättämisestä tai asiassa tarvittavasta lisäselvityksestä. Jos asian ratkaiseminen vaatii lisäselvitystä, ammattipätevyyden tarkistuksen tulosta koskeva päätös on tehtävä kahden kuukauden kuluessa riittävien asiakirjojen vastaanottamisesta. Palvelujen tarjoaminen voidaan aloittaa, jos päätöstä tai ilmoitusta ei ole tehty edellä tarkoitetuissa määräajoissa.

Jos palvelujen tarjoajan saaman koulutuksen ja asianomaisen ammatin harjoittajalta Suomessa edellytetyn koulutuksen välillä on olennainen ero, joka saattaa vaarantaa potilasturvallisuuden, TEO on annettava palvelujen tarjoajalle mahdollisuus osoittaa kelpoisuuskokeen avulla, että hän on hankkinut puuttuvat tiedot tai pätevyyden. Mahdollisuus ammattipätevyyden osoittamiseen on annettava siten, että palvelujen tarjoaminen voidaan aloittaa kuukauden kuluessa siitä, kun päätös ammattipätevyyden tarkistamisesta on tehty.

⁴ Esimerkiksi mahdollinen rajoitus ammatinharjoittamisoikeuteen.

Palvelun tarjoamisen on tapahduttava käyttämällä sijoittautumisjäsenvaltion ammattinimikettä silloin kun ko. jäsenvaltiossa on nimike asianomaista ammattitoimintaa varten. Poikkeuksena ovat automaattiseen tunnustamisjärjestelmään kuuluvat ammattinimikkeet, jolloin palveluja tarjotaan vastaanottavan jäsenvaltion ammattinimikkeellä. Siten ammattipätevyuden automaattisen tunnustamisen piiriin kuuluvien ammattien (lääkärit, hammaslääkärit, proviisorit, sairaanhoitajat, kätilöt) harjoittajien on käytettävä palveluja väliaikaisesti tai satunnaisesti tarjotessaan ammattihenkilölaissa tarkoitettua ammattinimikettä. Lisäksi mikäli palvelujen tarjoajan ammattipätevyys on tarkistettu, palvelujen tarjoamisessa on käytettävä ammattihenkilölaissa tai asetuksessa tarkoitettua ammattinimikettä.

Palvelun tarjoajaan sovelletaan kansallisia säännöksiä, jotka koskevat välittömästi ammattipätevyyttä tai ammatillista valvontaa. Palvelun tarjoajaan ei sovelleta kansallisia vaatimuksia, jotka koskevat ammatillisen järjestön myöntämää lupaa tai sen rekisteriin merkitsemistä taikka jäsenyyttä (Kts. ammattipätevyuden tunnustamisesta annettu laki 16-17§).

Palvelujen tarjoamisen väliaikaisuutta ja satunnaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti ja erityisesti palvelujen tarjoamisen keston, toistuvuuden, säännöllisyyden ja jatkuvuuden perusteella.

4 Sijoittautumisvapaus

Pysyvä sijoittautuminen toiseen jäsenvaltioon

Sijoittautumisvapaudella tarkoitetaan ammattihenkilön oikeutta sijoittautua tosiasiallisesti toiseen jäsenvaltioon ja harjoittaa siellä ammattitoimintaa pysyvästi. Direktiivissä vahvistetaan kolme sijoittautumisvapauteen liittyvää ammattipätevyyden tunnustamisjärjestelmää, jotka ovat yleinen tunnustamisjärjestelmä, ammattikokemukseen perustuva tunnustamisjärjestelmä ja automaattinen tunnustaminen tiettyjen ammattiryhmien osalta. Terveystuollon ammattihenkilöitä koskevat yleinen tunnustamisjärjestelmä ja tiettyjen ammattiryhmien automaattinen tunnustaminen.

4.1 Yleinen tunnustamisjärjestelmä

- Sovelletaan vaihtoehtoisesti kaikkiin niihin ammatteihin, joita varten ei ole vahvistettu erillisiä tunnustamissääntöjä ja tapauksiin, jossa ammattihenkilö ei täytä muiden tunnustamisjärjestelmien (kuten automaattisen tunnustamisjärjestelmän) edellytyksiä.
- Yleisen tunnustamisjärjestelmän soveltamisala laajeni ko. direktiivin myötä ja sitä sovelletaan eräissä tilanteissa silloin kun ammattipätevyyden tunnustamiseen ei voida soveltaa automaattisen tunnustamisjärjestelmän sääntöjä.
- Yleinen järjestelmä perustuu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen rajoittamatta kuitenkaan mahdollisuutta soveltaa korvaavia toimenpiteitä⁵, jos muuttajan koulutus ja vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaadittu koulutus eroavat olennaisesti toisistaan.
- Yleissääntönä on otettava huomioon toisessa EU/ETA- valtiossa hankittu pätevyys ja arvioitava, vastaako se Suomessa vaadittua pätevyyttä.
- Yleisessä tunnustamisjärjestelmässä erotetaan viisi ammattipätevyyden tasoa, joiden määrittämisen keskeisiä kriteerejä ovat koulutuksen taso, luonne ja kesto.

⁵ Sopeutumisaika tai kelpoisuusko

- **pätevyystodistus**, joka vastaa perus- tai keskiasteen yleissivistävää koulutusta, jonka suorittaneen todistetaan hallitsevan yleissivistävät tiedot, tai kotijäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen antama pätevyystodistus, jonka perustana on todistusten tai tutkintotodistusten piiriin kuuluman koulutus, tai kolmen vuoden ammattikokemus
 - **todistus**, joka vastaa keskiasteen ammatillista koulutusta tai keskiasteen yleissivistävää ja sitä täydentävää ammatillista koulutusta
 - **tutkintotodistus koulutuksesta**, joka vastaa keskiasteen jälkeistä vähintään yksivuotista koulutusta tai koulutusta, joka johtaa vastaavaan ammatilliseen tasoon sekä antaa valmiudet vastaavantasoihin vastuisiin ja tehtäviin
 - **tutkintotodistus**, joka annetaan sellaisen korkea-asteen koulutuksen tai yliopistokoulutuksen suorittamisesta, jonka kesto on vähintään kolme mutta enintään neljä vuotta
 - **tutkintotodistus**, joka annetaan sellaisen korkea-asteen koulutuksen tai yliopistokoulutuksen suorittamisesta, jonka kesto on vähintään neljä vuotta.
- Muunlainen koulutus voidaan poikkeuksellisesti rinnastaa johonkin näistä viidestä tasosta.
- Ammattipätevyyden tunnustamiseen oikeuttava tutkinto voi olla yhtä pätevyystasoa (kts. edellä olevat viisi pätevyystasoa, joista säädetty direktiivissä ja ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain 6 §:ssä) alempi kuin se tutkinto, jota jäsenvaltio vaatii.⁶
- Mahdollisuus soveltaa korvaavia toimenpiteitä, jos muuttajan koulutus ja vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaadittu koulutus eroavat olennaisesti toisistaan.
- Korvaavat toimenpiteet ovat sopeutumisaika (enintään kolme vuotta) tai kelpoisuuskoee, joista säädetään tarkemmin ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa ja valtioneuvoston asetuksessa.
- Korvaavat toimenpiteet ovat vaihtoehtoisia eli ei voida edellyttää molempia. Korvaavaa toimenpidettä voidaan edellyttää jos;

1) hakijan suorittaman koulutuksen kesto on vähintään vuoden lyhyempi kuin mitä kansallisesti on edellytetty;

2) hakijan saaman koulutuksen sisältö poikkeaa olennaisesti vastaavasta kansallisesta koulutuksesta; tai

3) säänneltyyn ammattiin kuuluu ammattitoimintaa, joka ei sisälly vastaavaan ammattiin hakijan kotijäsenvaltiossa ja hakijan saama koulutus poikkeaa olennaisesti vastaavasta kansallisesta koulutuksesta.

⁶ Hakijoilla tulee olla toisessa jäsenvaltiossa saatu muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja, joka on osoitus sellaisesta koulutustasosta (Direktiivin artikla 11), joka vastaa vähintään välittömästi edeltävää koulutustasoa kuin se, jota vaaditaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja osoitus haltijansa valmiudesta kyseisen ammatin harjoittamiseen. Poikkeus kts. 13 artiklan 3. kohta.

- Ennen kuin vaaditaan korvaavaa toimenpidettä on tutkittava, ovatko hakijan ammattikokemuksensa aikana hankkimat tiedot sellaisia, että ne korvaavat kokonaan tai osittain olennaisen eron.
- Valinnan korvaavasta toimenpiteestä tekee lähtökohtaisesti hakija;
 - poikkeuksena ovat terveydenhuollon ammattihenkilöiden automaattisen tunnustamisjärjestelmän ammattiryhmiin kuuluvat muuttajat (esim. lääkärit), jotka eivät kaikilta osin täytä automaattisen tunnustamisen edellytyksiä. Eli tilanteessa, jossa yleistä tunnustamisjärjestelmää sovelletaan automaattisen tunnustamisjärjestelmän piiriin kuuluviin ammatteihin, korvaavasta toimenpiteestä päättää TEO.
- Oikeudesta harjoittaa terveydenhuollon ammattia ja ammattinimikkeen käyttöoikeudesta yleisen tunnustamisjärjestelmän nojalla säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 8 §:ssä. Yleisestä tunnustamisjärjestelmästä ja sen tasoista säädetään laissa ammattipätevyyden tunnustamisesta (6 -7 §) ja korvaavista toimenpiteistä lain 8 §:ssä.
- Jos ammatin harjoittamisen aloittaminen tai sen harjoittaminen ei hakijan kotijäsenvaltiossa edellytä tiettyä ammattipätevyyttä, hakijan on sen sijaan osoitettava, että hänellä on muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja ja että hän on harjoittanut täysipäiväisesti kyseistä ammattia kahden vuoden ajan kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana. Vasta tällöin hän voi harjoittaa ammattia sellaisessa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, jossa ammatti on säännelty.

4.2 Automaattinen tunnustamisjärjestelmä

- Automaattisen tunnustamisjärjestelmän alaan kuuluvat terveydenhuollon ammattihenkilöistä lääkärit, hammaslääkärit, yleissairaanhoidosta vastaavat sairaanhoitajat, kättilöt ja proviisorit (ent. erityisdirektiivit).
- Peruseriaatteena on muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen automaattinen tunnustaminen koulutusta koskevien vähimmäisvaatimusten yhteensovittamisen perusteella.

- Koulutuksen pääsyaatimuksista, vähimmäispituudesta ja rakenteesta säädetään ko. ammattiryhmiä koskevissa direktiivin artikloissa.
- Jäsenvaltion on asetettava em. ammattitoiminnan aloittamisen ja harjoittamisen edellytykseksi koulutuksesta annettu asiakirja, jolla taataan, että asianomainen henkilö on hankkinut ko. ammattiryhmää koskevat artikloissa tarkoitettut tiedot ja taidot, jollei saavutetuista oikeuksista muuta johdu. Jäsenvaltion on tunnustettava automaattisesti ko. direktiivin liitteessä V tarkoitettut koulutuksesta annetut asiakirjat, jotka antavat oikeuden ryhtyä harjoittamaan em. ammattitoimintaa.
- Jos EU- tai ETA-valtiossa lääkäriin, hammaslääkäriin, proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön koulutuksen suorittanut EU- tai ETA-valtion kansalainen ei täytä yhteisön tunnustamissäännöksissä tarkoitettua syytä ammattipätevyyden automaattisen tunnustamisen edellytyksiä, häneen sovelletaan yleistä tunnustamisjärjestelmää. Jos hakijalta siten edellytetään korvaavan toimenpiteen suorittamista, TEO voi kuitenkin määrätä, onko hakijan suoritettava sopeutumisaika vai kelpoisuusko.
- Oikeudesta harjoittaa lääkäriin, hammaslääkäriin, proviisorin, sairaanhoitajan ja kätilön ammattia automaattisen tunnustamisen periaatteen nojalla säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 6 ja 7§:ssä.

4.2.1 Saavutetut oikeudet

Automaattisen tunnustamisen järjestelmää on täydennetty erilaisilla saavutetuilla oikeuksilla, joista pätevät ammattihenkilöt voivat hyötyä tietyin edellytyksin. Jos jäsenvaltion kansalaisille annetut muodollista pätevyyttä osoittavat asiakirjat, jotka antavat oikeuden ryhtyä harjoittamaan ammattitoimintaa lääkäriin peruskoulutuksen saaneena lääkäriinä tai erikoislääkäriinä, yleissairaanhoidosta vastaavana sairaanhoitajana, hammaslääkäriinä, erikoishammaslääkäriinä, kätilönä tai proviisorina (automaattinen tunnustamisjärjestelmä), eivät vastaa kaikkia direktiivin artikloissa ko. ammattiryhmän osalle tarkoitettuja koulutusvaatimuksia, jäsenvaltion on hyväksyttävä jäsenvaltioiden antamat muodollista pätevyyttä osoittavat asiakirjat, jotka todistavat, että direktiivin liitteessä V olevia viiteajankohtia aikaisemmin alkanut koulutus on suoritettu ja jos niihin

on liitetty todistus siitä, että hakija on harjoittanut tosiasiallisesti ja laillisesti asianomaista toimintaa jäsenvaltiossa⁷ yhtäjaksoisesti vähintään kolme vuotta todistuksen myöntämistä edeltäneiden viiden vuoden aikana.

Direktiivissä on erityissäännöksiä saavutetuista oikeuksista, jotka koskevat mm. entisessä Saksan demokraattisessa tasavallassa, entisessä Tšekkoslovakiassa, entisessä Neuvostoliitossa⁸ ja entisessä Jugoslaviassa saatua koulutusta. Saavutetuista oikeuksista on säädetty lisäksi erikseen eri ammattiryhmien osalta.

5 Ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen vaikuttavat tekijät

Ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen vaikuttaa se, missä koulutus on suoritettu ja lisäksi hakijan kansalaisuus. Uudistettu ammattihenkilölaki on ryhmitelty koulutusmaan mukaan.

5.1 Suomessa suoritettu koulutus (ammattihenkilölain 4-5 §)

Kansalaisuudella ei ole merkitystä silloin kun kysymyksessä on Suomessa suoritettu koulutus.

5.2 EU/ETA-valtiossa suoritettu koulutus (ammattihenkilölain 6-8 § ja 10 §)

Kansalaisuudella on merkitystä silloin kun hakija on suorittanut koulutuksensa EU/ETA-valtiossa. Ammattipätevyysdirektiivin säännökset koskevat lähtökohtaisesti vain jäsenvaltioiden kansalaisia, ellei yhteisön säännöksissä ole toisin säädetty. EU- säädösten nojalla EU- kansalaisten perheenjäseniin sekä kansalaisuudettomiin ja toissijaisen pakolaisaseman saaneisiin henkilöihin sovelletaan heitä koskevien direktiivien perusteella ammattipätevyysdirektiivin säännöksiä tutkintojen tunnustamisesta. Eli yleistä ja automaattista tunnustamisjärjestelmää sekä väliaikaista ja satunnaista palvelujen tarjoamista koskevia direktiivin säädöksiä sovelletaan ammattipätevyyden tunnustamiseen ja palvelujen tarjoamiseen, joka perustuu muiden kuin EU- tai ETA-valtioiden kansalaisten

⁷ Direktiivissä ei ole määritelty tässä jäsenvaltiota tarkemmin.

⁸ Viron, Latvian tai Liettuan viranomaisen tulee todistaa, että kyseiset koulutuksesta saadut asiakirjat ovat niiden alueella oikeudellisesti yhtä päteviä kuin niiden itsensä antamat asiakirjat (kts. koulutuksen alkamisaikamäärittely direktiivistä) ja liittää ko. viranomaisen myöntämä todistus siitä, että ko.henkilö on harjoittanut tosiasiallisesti ja luvallisesti asianomaista toimintaa **niiden alueella** yhtäjaksoisesti vähintään kolme vuotta todistuksen myöntämistä edeltäneiden viiden vuoden aikana.

asemaa koskevaan yhteisön lainsäädäntöön, kun tällaisen valtion kansalainen on suorittanut koulutuksensa pääosin⁹ EU/ETA-valtiossa.

Muun kuin EU/ETA valtion kansalaiselta (ja joka ei täytä eo. kappaleessa mainittujen ”erityis” direktiivien edellytyksiä) vaaditaan tehtävän edellyttämä valtioneuvoston asetuksella säädetty pätevyys ja riittävä kielitaito. TEOssa on vaadittu todistus riittävästä kielitaidosta.

5.2.1 Yleisen tunnustamisjärjestelmän mukainen tunnustaminen

Soveltuu pääsääntöisesti koulutukseen, jota ei ole yhtenäistetty yhteisön säännöksillä. Sovelletaan lisäksi myös automaattisen tunnustamisperiaatteen soveltamisalaan kuuluviin tutkintoihin silloin kun hakijan koulutus ei täytä automaattisen tunnustamisen edellytyksiä (kts. edellinen kappale).

Yleisessä tunnustamisjärjestelmässä hakijan koulutusta verrataan kansalliseen koulutukseen. Mikäli hakijan koulutus eroaa olennaisesti kansallisesta koulutuksesta, hakija voidaan määrätä suorittamaan kelpoisuuskoe tai sopeutumisaika.

Mikäli henkilö on muun kuin EU/ETA valtion kansalainen¹⁰, TEO vaatii todistuksen riittävästä kielitaidosta.

5.2.2 Automaattisen tunnustamisen periaate

Lääkäreiden, hammaslääkäreiden, sairaanhoitajien, kätilöiden ja proviisoreiden koulutus on yhtenäistetty yhteisön säännöksillä. Jos hakija on suorittanut koulutuksen, joka täyttää ammattipätevyysdirektiivissä 2005/36/EY säädetyt vaatimukset, hänen tutkintonsa on tunnustettava automaattisesti toisessa jäsenvaltiossa.

Mikäli henkilö on muun kuin EU/ETA valtion kansalainen¹¹, TEO vaatii todistuksen riittävästä kielitaidosta.

⁹ Direktiivissä ei määritellä termiä pääosin.

¹⁰ Eivätkä EU- säädökset perheenjäsenistä, kansalaisuudettomista tai toissijaisen pakolaisaseman saaneista henkilöistä sovellu.

¹¹ Eivätkä EU- säädökset perheenjäsenistä, kansalaisuudettomista tai toissijaisen pakolaisaseman saaneista henkilöistä sovellu.

5.3 EU/ETA:n ulkopuolella suoritettu koulutus (ammattihenkilölain 11-13 §)

EU/ETA- valtioiden ulkopuolella suoritettua koulutusta verrataan pääsääntöisesti Suomessa suoritettavaan koulutukseen ja muilta kuin EU/ETA kansalaisilta edellytetään todistus riittävästä kielitaidosta.

Direktiivissä säädetään siitä, että mikäli EU/ETA kansalaisuuden omaavalle hakijalle on jossakin muussa EU/ETA-valtiossa myönnetty oikeus toimia asianomaisessa ammatissa EU/ETA- valtion ulkopuolella suoritettua koulutuksen perusteella ja hän on oikeuden myöntämisen jälkeen harjoittanut ammattia vähintään kolmen vuoden ajan¹² oikeuden myöntäneessä valtiossa, hänen tutkintonsa voidaan tunnustaa sellaisenaan. Tutkinto voidaan kuitenkin arvioida TEOssa ja tarvittaessa soveltaa korvaavia toimenpiteitä. Vaikka toinen EU/ETA- valtion on tunnustanut tutkinnon ja hakijalla on direktiivin edellyttämä työkokemus, TEOlle jää siten vielä oikeus kokonaisarviointiin. EU/ETA kansalaiselta ei edellytetä kielitaidosta todistusta.

Eli hakijalle tulee pääsääntöisesti myöntää oikeus harjoittaa Suomessa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 4 §:ssä tai 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua ammattia laillistettuna ammattihenkilönä tai oikeus käyttää Suomessa asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä, jos hän on EU- tai ETA-valtion kansalainen ja jos hänelle on EU- tai ETA-alueen ulkopuolella suoritettua koulutuksen perusteella jossakin muussa EU- tai ETA-valtiossa kuin Suomessa myönnetty oikeus toimia asianomaisessa ammatissa. Tämä edellyttää, että henkilö on toiminut tässä ammatissa oikeuden myöntäneessä EU- tai ETA-valtiossa oikeuden myöntämisen jälkeen vähintään kolmen vuoden ajan. Oikeuden myöntämiseen voidaan kuitenkin käyttää harkintaa ja tarvittaessa voidaan edellyttää hakijalta korvaavia toimenpiteitä. Eli jäsenvaltion tunnustama EU:n ulkopuolella suoritettu tutkinto rinnastetaan EU:ssa suoritettuun tutkintoon sen jälkeen, kun asianomainen henkilö on harjoittanut ammattia tutkinnon tunnustaneessa jäsenvaltiossa kolme vuotta.

¹² Direktiivissä mainitaan, että asiakirjan haltijalla tulee olla kolmen vuoden ammattikokemus ko.alalta. Direktiivissä ei ko. kohdassa ole mainittu, että ammattikokemuksen tulisi olla yhtäjaksoista.

6 Ammattipätevyyden tunnustamismenettely

- Oltava hakijan henkilökohtainen hakemus vaadittavine liitteineen (kts. vaadittavien liitteiden osalta ammattihenkilölain 14 a §).
- Viranomaisen on lähetettävä hakijalle ilmoitus asiakirjojen saapumisesta sekä mahdollisista puuttuvista asiakirjoista kuukauden kuluessa asiakirjojen vastaanottamisesta (laki ammattipätevyyden tunnustamisesta 13 §).
- Päätös säännellyn ammatin harjoittamista koskevaan hakemuksen on pääsäännön mukaan tehtävä kolmen kuukauden kuluessa kaikkien vaadittavien asiakirjojen esittämisestä.
- Yleisessä tunnustamisjärjestelmässä määräaikaa voidaan kuitenkin jatkaa kuukaudella, eli päätös on tehtävä viimeistään neljän kuukauden kuluessa kaikkien vaadittavien asiakirjojen esittämisestä.
- Jos hakijalle asetetaan ammattipätevyyden tunnustamispäätöksessä vaatimus korvaavista toimenpiteistä, tunnustamispäätös on ehdollinen, kunnes sopeutumisaika on kulunut loppuun tai kelpoisuuskoe on suoritettu hyväksytysti. Lopullinen tunnustamispäätös tehdään sen jälkeen, kun hakija on toimittanut kyseiselle viranomaiselle tiedon korvaavien toimenpiteiden suorittamisesta.

7 Kielitaito

- Ammattihenkilöllä tulee olla hänen hoitamiensa tehtävien edellyttämä kielitaito (ammattihenkilölain uusi 18 a §), mutta direktiivin mukaisesti kielitaitovaatimus ei voi olla EU/ETA- valtion kansalaiselle ammattipätevyyden tunnustamisen ehto.
- Työnantajalla on lainmukainen velvollisuus kuitenkin edellyttää myös EU/ETA- valtion kansalaiselta ammatinharjoittamisen kannalta riittävää kielitaitoa.

- Kielitaitovaatimus koskee sekä ammattihenkilöä, joka asettuu pysyvästi Suomeen tarjoamaan palveluja että tilapäistä ja satunnaista palvelujen tarjoamista (HUOM! Ei voida vaatia EU/ETA- kansalaiselta todistusta kielitaidosta).

8 Hallinnollinen yhteistyö

- Jäsenvaltioiden viranomaisten on toimittava yhteistyössä ja huolehdittava keskinäisestä avunannosta.
- Tietojenvaihtoa varten on perustettu sisämarkkinoiden tietojärjestelmä Internal Market Information System = IMI, joka koskee alussa vain muutamia ammattiryhmiä, mutta se on tarkoitus laajentaa koskemaan kaikkia ammattiryhmiä.
- IMI tehostaa mm. terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutusta ja ammatinharjoittamista koskevien tietojen vaihtoa eri jäsenvaltioiden viranomaisten välillä.

9 Direktiivin keskeiset termit (Eurlex tiivistelmästä 10.12.2007)

- Säännelty ammatti: yhdestä tai useammasta toiminnan lajista koostuva ammattitoiminta, jonka aloittamisen tai harjoittamisen tai jonkin harjoittamisen muodon edellytyksenä on, suoraan tai välillisesti, lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten nojalla tietyn ammattipätevyyden omaaminen; yksi tällainen ammattitoiminnan harjoittamisen muoto on sellaisen ammattinimikkeen käyttö, johon lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten nojalla vain tietyn ammattipätevyyden omaavilla henkilöillä on oikeus.
- Muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja: jäsenvaltion lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti nimetyn viranomaisen antamat tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista pätevyyttä osoittavat asiakirjat pääosin yhteisössä suoritetusta ammatillisesta koulutuksesta.
- Säännelty ammatillinen koulutus: koulutus, joka on erityisesti suunnattu tietyn ammatin harjoittamiseen ja käsittää koulutuksen, jota tarvittaessa täydennetään

ammattiin perehdyttävällä koulutuksella tai työharjoittelulla tai työelämään tutustumisella Ammatillisen koulutuksen, työharjoittelun tai työkokemuksen rakenne ja taso määritellään asianomaisen jäsenvaltion laeissa, asetuksissa tai hallinnollisissa määräyksissä, tai niitä valvoo tai ne hyväksyy kyseistä tehtävää varten nimetty viranomainen.

- Sopeutumisaika: säännellyn ammatin harjoittaminen vastaanottavassa jäsenvaltiossa kyseisen ammatin pätevän harjoittajan valvonnassa siihen mahdollisesti liittyvine täydennyskoulutuksineen. Ohjatusta harjoittelujasta tehdään arviointi.
- Kelpoisuuskoe: vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten laatima, yksinomaan ammatillista tietämystä mittaava koe, jonka tarkoituksena on arvioida hakijan kykyä harjoittaa säänneltyä ammattia kyseisessä jäsenvaltiossa. Tätä koetta varten toimivaltaisten viranomaisten on laadittava luettelo aiheista, jotka eivät sisälly hakijan muodollista pätevyyttä osoittavaan asiakirjaan.